

Kongresser och utställningar

Möte för kvinnliga forskarstuderande i arkeologi i Uppsala

Är det verkligen något speciellt med att vara kvinna och forskare? Och är det tillräckligt speciellt för att tjugotalet kvinnliga doktorander i arkeologi skall ordna ett eget möte? Alla dessa forskarstuderande som har olika avhandlingsämnen, som kommer från olika miljöer och är olika gamla – vad har vi egentligen gemensamt? Ja, om vi inte visste det förut, bevisade mötet i Uppsala den 3–4 november 1994 att det är mer som förenar oss än som skiljer oss åt. Vi har alla liknande erfarenheter som kvinnor från manssamhället »ute i verkligheten», och »inne» i forskarsamhället. Mötet visade också hur viktigt det är för kvinnor som har gett sig in i den mansdominerade universitetsvärlden att träffas för att diskutera gemensamma problem och för att skapa kontakter för framtiden.

Mötet hade arrangerats av Uppsalas kvinnliga doktorander tillsammans med professor Bo Gräslund. Inbjudna var kvinnliga doktorander från landets alla arkeologiska institutioner. På grund av ekonomiska begränsningar kunde bara ett 20-tal komma, även om fler var intresserade. Dock var alla institutioner representerade med minst tre deltagare. Mötet var en uppföljning av ett Uppsalamöte för några år sedan, då generella frågor för arkeologisk forskning diskuterades.

Mötets första dag innehöll en informell presentation av deltagarna och en allmän diskussion om villkoren för kvinnors forskarstudier på de olika institutionerna. På kvällen lyssnade vi på ett föredrag av Tove Hjäringdal, Umeå universitet, om könsbedömningar av gravar, som studentföreningen Fjölnir hade anordnat. Den andra dagen samlades vi i grupper för att diskutera kvinnor och forskning från olika aspekter.

Vad är det då som förenar kvinnliga doktorander i arkeologi? Tre saker som kom fram i

diskussionerna fäste jag mig speciellt vid. Det första var ämnesvalen. Även om våra ämnen ytligt sett skiljde sig mycket åt, innehöll de allra flesta en konkret tillämpning, en praktisk inriktning av ett teoretiskt resonemang. Det var t. ex. viktigt för flera av oss att praktiskt pröva de förhistoriska material och verktyg som vi arbetade med. Flera av oss hade också utgått från den »traditionella» kvinnliga världen, vid val av avhandlingsämnen, t. ex. textiltillverkning eller hästar och ridning där det var självklart med praktisk erfarenhet och tillämpning. I många fall hade våra ämnen uppfattats som udda, något som gått utanför huvudströmmen för forskningen på respektive institution. Huvudströmmen har självklart då bestämts av de manliga forskarna.

Det andra var det personliga engagemanget. Många av oss hade valt ämne utifrån ett personligt engagemang – vissa utifrån ett engagemang i feminism och könsrollsfrågor, andra utifrån ett intresse för ett visst (kvinnligt) hantverk. Ingen av oss förnekade att även manliga forskare drivs av ett personligt engagemang. Men vad som generellt sett skiljer kvinnor och män åt är att kvinnor oftare låter sitt engagemang lysa igenom i sin text eller sin framställning. Och självklart blir de då anklagade för att vara subjektiva. Män lär sig snabbare att dölja sina egna värderingar och tolkningar i ett förment objektivt språk.

Och språket var den tredje saken jag fäste mig vid i våra diskussioner. Flera av oss ansåg att kvinnor uttrycker sig rakare – de tuggar inte om samma saker för sjätte gången på ett doktorandseminarium, som män ofta gör, utan ställer istället en enda rak fråga. En fråga som oftast inte uppfattas i det allmänna ordflödet. Några av oss tyckte också att det var lättare att diskutera våra avhandlingsarbeten i mindre ämnesgrupper – här spelar det traditionellt

kvinnliga dåliga självförtroendet in. Men vi enades om att vi ville vara rädda om kvinnors mjukare framtoning – varför skall det alltid vara vi som skall ändra oss? Det gäller att behålla det rakare, konkretare språket utan att bli undfallande.

Dessa tre saker bildar i förlängningen en gemensam bild. Bilden kan få titeln »Att befolka arkeologin». Det verkar finnas en gemensam vilja och längtan att äntligen få berätta historia om människor, inte bara ställa samman abstrakta teorier.

Ytterligare en synpunkt från våra diskussioner bör lyftas fram. Det gäller doktoranders villkor i allmänhet och kvinnliga doktoranders

villkor i synnerhet. Myndigheternas ökade krav på snabbt genomgången forskarutbildning, utifrån en korvstoppningsmodell, gynnar knappast 35-åriga trebarnsmödrar, snarare ensamstående 25-åriga män. Snabbhet prioriteras före livserfarenhet.

Den allmänna meningen var att vi måste träffas igen. Ett informellt nätverk bildades och vi bestämde att nästa möte blir på arkeologiska institutionen i Stockholm hösten 1995.

Erika Räf

Arkeologiska Institutionen
Lunds universitet

»Gebed in Schoonheid» i Amsterdam

Under tiden 26 november 1994 till och med 26 februari 1995 visades en sevärd utställning på Rijksmuseum i Amsterdam, »Gebed in schoonheid». Utställningen hette på engelska »The art of devotion», vilket här inte skall utläsas »Konsten att be», utan kanske snarare »Konst för bön». Det rörde sig om medeltida konst som hörde till den privata andakten, föremål som för medeltidens människor hade ett innehåll utöver yttre form och skönhet. Utställningen omfattade perioden 1300–1500.

Stora och påkostade utställningar om medeltida kyrklig konst eller om kulturhistoria med ett starkt inslag av kyrklig konst är ju inte ovanliga på kontinenten, utställningar som planeras under flera år och till vilka man ger ut stora kataloger. Utställningen i Amsterdam skilde sig från dessa stora utställningar genom att vara mycket sparsmakad. Det var nämligen endast 44 föremål som visades, därtill i litet eller mycket litet format, utvalda med yttersta omsorg, och de visades i en enda sal. Men man hade ändå lyckats med konststycket att få dessa föremål – små altarskåp, målningar, skulpturer, guldsmedsarbeten och bönböcker från 1200-talets slut till 1500-talets början – att till den grad tala till besökarna att de stannade där i flera timmar.

Att detta var möjligt berodde på att man här använt sig av en alldeles ny teknik, som på ett

lyckligt sätt löst de problem varje museiman känner när han ställer ut föremål: att å ena sidan låta föremålen komma till sin rätt utan att distrahera med etiketter, å andra sidan att ge tillräckligt mycket information.

Den skriftliga informationen hölls till ett minimum, i stället erbjöds varje besökare en CD-ROM-spelare som gav information om varje föremål på holländska, engelska, tyska eller franska. Den hade tangenter med vilka man knappade in det aktuella föremålsnumret – i vilken ordning man ville – och sedan fick man efter en liten stämningsskapande medeltida musikinledning på några takter information om föremålet, dess konstnärliga bakgrund, bildprogram, funktion etc. På vissa punkter kunde man också välja att få ytterligare information om en konstnär, en handskrift eller någon särskild aspekt.

Genom att det var mörkt i rummet uppnåddes maximal koncentration på varje objekt och man fick veta mer om varje än man någonsin skulle haft ro att unna sig om texten varit tillhands i en medhavd katalog.

Föremålen som visades var en unik sammanställning ur offentliga och privata samlingar från både Holland och andra länder. Flera nummer bestod av sedan länge skilda delar som återförenats i denna utställning.

Den religiösa konst utställningen visade var